

» κ' εἰς τὴν φωλεάν μου ζῶσα σὸ ἐξῆς δὲν ἔχω χρεῖαν
» τῆς δικῆς σου προστασίας, οὕτε καὶ ψηφῶ κἀνένα.

Λοιπὸν παῦσαι ὡς ἐκ τούτου νὰ νομίζεσαι Μονάρχης·
ἐπειδὴ, καθὼς τὸ βλέπεις, ἐπὶ τοῦ ἰδίου δένδρου
κατοικῶ κ' ἐγὼ ἐπίσης, καὶ δὲν δύνασαι νὰ ἄρχῃς,
τὸ ἰσόβαθμόν μου κράτος ἐάν δὲν ἀναγνωρίσης.

Ταῦτα ἔλεγε μὲ θράσος ἡ πτωχαλαζὼν Ἀράχνη·
ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὅρου αἰφνης ὁ σκληρὸς βορρᾶς συρίζει,
λαίλαψ τρομερὸς ἀστράπτει, καὶ φρικτὴ ἀνεμοζάλη
εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὅρου μετὰ λίθων τὴν κρη-
μνίζει. . .

Η ΧΙΟΣ.

Ἡ νῆσος Χίος, ἔχουσα ἐμῶνυμον παραθαλάσ-
σιον πρωτεύουσαν, ἔλαβε κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρό-
νους διάφορα ὀνόματα ὡς Ὀφιοῦσα, Πιτυοῦ-
σα, Μάκρις καὶ Αἰθάλια. Ὡνομάσθη δὲ Χίος,
εἴτε ἐκ τῆς πεσούσης ποτὲ ἐπ' αὐτῆς πολλῆς χιόνος,
εἴτε κατὰ τὸν Ἰσίδωρον (α) ἐκ τῆς μαστίχης, χίου
κατ' αὐτὸν Συριστὶ ὀνομαζομένης· ἡ δὲ τοιαύτη ὀνο-
μασία φαίνεται ἡ πιθανώτερα, διότι καὶ τὴν σήμε-
ρον οἱ Τοῦρκοι δηλοῦσι διὰ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Σακίζ
τὴν Χίον καὶ τὴν μαστίχην.

Ἡ ἀρχαία ἱστορία τῶν Χίων κρύπτεται, ὡς παν-
τὸς λαοῦ, ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῶν μυθωδῶν παραδό-
σεων· τὰ δὲ πιθανώτερα συμπεράσματα, τὰ ὅποια
δυνάμεθα περὶ τῶν πρώτων οἰκιστῶν τῆς νήσου νὰ
πορισθῶμεν ἐκ τῶν περὶ αὐτῆς ἀναφερομένων ὑπὸ
Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου (β) καὶ ἐκ τῆς σχέσεως
τῆς Χιακῆς ἱστορίας πρὸς τὴν Κρητικὴν δυναστείαν
εἶναι, ὅτι οἱ Κρήτες Ῥαθάμανθος καὶ Μίνως θαλασ-
σοκρατήσαντες, ἐκαθάρισαν τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἐκ
τῶν ληστρικῶν ἐθνῶν, καὶ κατέστησαν ἡγεμόνας
εἰς πολλὰς νήσους, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τῆς Ἀριάδνης
Οἰνοπίωνα εἰς τὴν Χίον μετὰ Κρητικῆς ἀποικίας.
Ὁ Οἰνοπίων οὗτος συνέκτισε τοὺς οἰκήτορας, καὶ ἐδί-
δαξεν αὐτοὺς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν
τοῦ οἴνου. Ἐπὶ τῆς τούτου ἡγεμονίας καὶ ἐκόντος
αὐτοῦ κατόκησαν ἔπειτα τὴν νῆσον καὶ οἱ Κᾶρες
καὶ Ἀβαντες.

Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Χίου ἔζων ζώην ληστρι-
κὴν, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ νησιῶται· ἦσαν δὲ τοσοῦ-
τον ἄποροι καὶ ἀσθενεῖς, ὥστε οὐδὲ συμμάχους αὐ-
τοὺς ἐκάλεσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν κατὰ τῆς Τροίας
πόλεμον, οὔτε νὰ λεηλατήσωσι τὴν νῆσον αὐτῶν ἐκρι-
ναν ἄξιον.

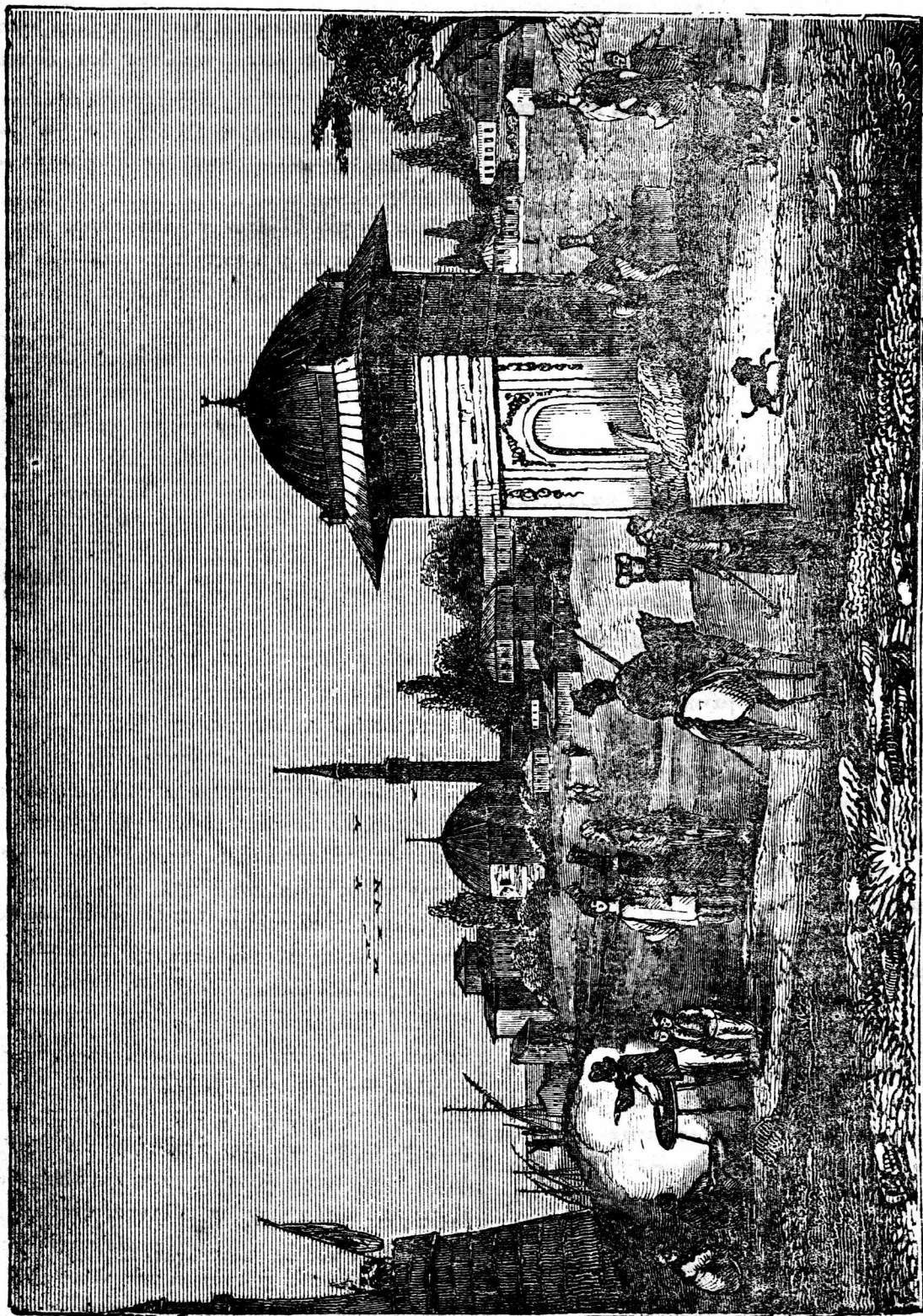
Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Οἰνοπίωνος καὶ τῶν
ἀπογόνων αὐτοῦ, ἦλθε κατὰ θεῖον μάντευμα ἐκ τῆς
Ἑστιαίας (πόλεως τῆς Εὐβοίας) ὁ Ἄμφικλος καὶ ἐβα-
σίλευσεν εἰς τὴν Χίον· ὁ δὲ Ἴπποκλος, εἰς τῶν δια-
δόχων αὐτοῦ, παίζων καὶ ἀστειευόμενος εἰς τοὺς γά-
μους τινὸς συγγενοῦς αὐτοῦ, ἐπήδησεν ἐπὶ τῆς νυμ-
φικῆς ἀμάξης, ὅτε ἡ νύμφη ἦγετο κατὰ τὴν συνή-
θειαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου· ἀλλ' οἱ φίλοι τού-
του, ὀργισθέντες ἐφόνευσαν τὸν Ἴπποκλον. Διατά-
ξαντος δὲ τοῦ Μαντείου νὰ θανατώσῃ τοὺς φονεῖς,
οἱ Χῖοι ἀπήντησαν «ὅλοι ἐφονεύσαμεν αὐ-
τόν»· ἀποκριθέντος δὲ τοῦ μαντείου, «ἐπεὶ δὴ
ὅλοι ἐφονεύσατε τὸν ἄνδρα, ὅλοι
καὶ ν' ἀφήσητε τὴν πόλιν» οἱ Χῖοι συνα-
θροίσαντες τοὺς αἰτιωτέρους τοῦ φόνου, ἔστειλαν
αὐτοὺς εἰς τὴν Λευκωνίαν, τὴν ὁποίαν μετὰ τῶν
Ἑρυθραίων εἶχον κυριεύσει ἀρπάσαντες παρὰ τῶν
Κορωναίων. Κατὰ δὲ τὸν μετὰ ταῦτα μεταξὺ Χίων
καὶ Ἑρυθραίων πόλεμον, οἱ Χῖοι τῆς Λευκωνίας, μὴ
δυνάμενοι ν' ἀντισταθῶσιν, ἡτοιμάζοντο ν' ἀφήσω-
σι τὴν πόλιν, μὴ φέροντες ἄλλο τι κατὰ τὰς συν-
θήκας, εἰμὴ τὸ φόρεμα καὶ τὸ ἐπανωφόριον. Ἀλλ' αἱ
γυναῖκες ἀκούσασαι τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὠνεῖδι-
σαν τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας, ὅτι ἐξήρχοντο ἄοπλοι· ἐπει-
δὴ δὲ οὗτοι ἀπεκρίθησαν πρὸς αὐτάς, ὅτι εἶχον ἥδη
ὁμώσει, αἱ γυναῖκες ἐσυμβούλευσαν αὐτοὺς ν' ἀπο-
κριθῶσιν, ὅτι οἱ γενναῖοι ἄνδρες φόρεμα ἔχου-
σι τὴν λόγην καὶ ἐπανωφόριον
τὴν ἀσπίδα. Πεισθέντες δὲ οἱ Χῖοι εἰς τὴν συμ-
βουλὴν τῶν γυναικῶν ἐφόθησαν τόσον τοὺς Ἑρυ-
θραίους διὰ τῆς τόλμης, ὥστε κἀνεῖς δὲν ἐδοκίμασε
νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐξῆλθον ὅλοι ἐνο-
πλοι (γ).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἴπποκλου κατηργήθη φαί-
νεται ἡ βασιλεία, καὶ ἔγινε τὸ πολίτευμα τῶν Χίων
ἀριστοκρατικόν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἐνὸς μὲν ὅλοι γενι-

(α) Herbelot (bibliothec. p. 385, 564 et 739)

(β) Τόμ. Α'. σελ. 397.

(γ) Πλουτάρχ. ἐν τῷ, γυναικῶν ἀρεταῖ.

Η ΧΙΟΣ.

κῶς οἱ Χῖοι μετερχόμενοι τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν θα-
 λασσοπλοΐαν ἐπλούτουν ἐκ τούτων, καὶ ἐπομένως
 ὁ λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ εὐκόλως εἰς τὴν τυ-
 ραννίαν τῶν ἀριστοκρατῶν, οὗτοι δὲ ἔχοντες χρεῖαν
 τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς ναυπηγίας καὶ τὰς ναυτιλίας,
 ἠναγκάζοντο νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὸν ἐπιεικῶς

καὶ πράως, τὸ πολίτευμα τῶν Χίων ὑπῆρχε σοφὸν ἀριστοδημοκρατικὸν σύγκραμα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θουκυδίδης ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ τὴν Ἀττικὴν ὀχλοκρατίαν, ἐξ ἧς τοσοῦτοι καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες ἐπασχον, καὶ παραβάλλων αὐτὴν πρὸς τὴν πολιτείαν τῶν Χίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων, ἐπήνεσε τοὺς Χίους εἰπὼν, ὅτι μόνοι αὐτοὶ μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐδείκνυνον σκέψιν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν, μετριότητα δὲ καὶ φρόνησιν εἰς τὰς εὐτυχίας (δ)· ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐκπεσοῦσα ἡ ἀριστοκρατία εἰς ὀλιγαρχίαν ἐγέννησε φατρίας καὶ στάσεις καὶ τυραννίαν ὅχι μικράν. Ἀκολούθως δὲ οἱ Χῖοι ἀποκτήσαντες μεγαλήτερα πλούτη ἡγόρασαν τοσαύτην πληθύν δούλων, ὥστε ὑπέπεσαν πολλάκις εἰς πολλὰ κακὰ, ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων δουλικῶν ἀποστασιῶν. Τὰ δὲ ἀντικείμενα τοῦ ἐμπορίου καὶ προϊόντα τῆς Χίου κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐποχὴν τῆς πλουσιότητος αὐτῶν, ἦσαν ὁ οἶνος, τὰ σῦκα, τὰ μάρμαρα, ἡ Χιακὴ γῆ (τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες μετεχειρίζοντο εἰς τὸ νὰ τρίβωσι τὸ ἑαυτῶν δέρμα πρὸς καλλωπισμὸν) καὶ ἡ κεραμίτις γῆ.

Κατὰ δὲ τοὺς Περσικοὺς χρόνους μόνοι οἱ Χῖοι ἐτόλμησαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Μιλησίους πολεμουμένους ὑπὸ τῶν Περσῶν, καὶ μόνοι οὗτοι μετὰ τῶν Σαμίων οὐδέποτε ἔστερξαν νὰ πληρώσωσι τὸν ὑπὸ τῶν Περσῶν εἰς ὅλους τοὺς Ἰωνας ἐπιβληθέντα φόρον. Ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου Περσικοῦ πολέμου οἱ Χῖοι συνεισέφεραν εἰς τὴν Ἰωνικὴν συμμαχίαν ἑκατὸν τριήρεις, τῶν ὁποίων ἑκάστης τὸ πλήρωμα ἀπετέλουν τεσσαράκοντα ἐκλεκτοὶ πολῖται. Οἱ Χῖοι πρὸς τοῦτοῖς συνήργησαν μετὰ τῶν Σαμίων εἰς τὴν λαμπράν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην τῆς Μυκάλης, (479 π. Χ.), τὴν γενομένην τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ βάρβαροι κατετροπώθησαν καὶ ἐν Πλαταιαῖς, ὅπου πάλιν συνεπολέμησαν οἱ Χῖοι, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα εἶδεν ὁ Πausanias κεχαραγμένον μετὰ τῶν ἄλλων νικητῶν εἰς τὴν ἐάσιν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγάλματος τοῦ Διός. (ε) Συνεπολέμησαν προσέτι οἱ Χῖοι

μετὰ τοῦ Κίμωνος εἰς τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων πόλεμον, καὶ συνεξστράτευσαν μετ' αὐτοῦ κατὰ τῆς Κύπρου. Οἱ Χῖοι κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν, ἔζων ζῶν φιλήδονον καὶ ἀκόλαστον κατὰ τὴν μαρτυρίαν ὅλων τῶν ἀρχαίων· δι' ὃ καὶ τὸ παροιμιῶδες ζῶν Χίᾱ, ἐσήμαινεν ζῶν ἐκδοτον εἰς τὰς τρυφάς. Αἱ δὲ Χιακαὶ τράπεζαι δὲν ἦσαν κατώτεραι τῶν Συβαρτικῶν. Εἶχον δὲ τοσοῦτον περιβολήτους μαγείρους, ὥστε ἕνα τινὰ ἐξ αὐτῶν, Νηρέα ὀνομαζόμενον, καταλέγει ὁ κωμικὸς Εὐφρων μεταξὺ τῶν τότε ἐπταπεριφήμων μαγείρων, τοὺς ὁποίους ἀσταιότατα συγκρίνει πρὸς τοὺς ἐπτα σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τοὺς μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων πολέμους, ἡ συμμαχία τῶν Χίων ὑπῆρξε περισπουδαστος εἰς ἑκατέρους. Οἱ δὲ Χῖοι διεκρίνοντο μάλιστα εἰς τὴν θάλασσαν συμμαχοῦντες ποτὲ μὲν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων, ποτὲ δὲ μετὰ τῶν Ἀθηναίων, καὶ τέλος ὑπέπεσαν εἰς τὸν Μακεδονικὸν ζυγὸν ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιόχου ἡ Χίος μετέβη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ὁ Μιθριδάτης βασιλεὺς τοῦ Πόντου ὀργισθεὶς κατὰ τῶν Χίων, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πίστιν, καὶ διότι συμμαχοῦντων μετ' αὐτοῦ πλησίον τῆς Ῥόδου, Χιακὸν πλοῖον κτυπήσαν ἐξ ἀπροσεξίας τὴν βασιλικὴν τριήρη κατετρόμαξε τὸν Μιθριδάτην, ἀπέστειλεν ἐκεῖ τὸν στρατηγὸν Ζηνόβιον, ὅστις ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ διαβιβάσῃ στρατιώτας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, ἐκυρίευσεν διὰ νυκτὸς τὰ τείχη καὶ τὰ λοιπὰ ἰσχυρὰ χωρία τῆς νήσου. Τὸ δὲ πρῶτ' ἀποκαλέσας τοὺς Χίους εἰς ἐκκλησίαν, ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως Μιθριδάτου τὰ ὅπλα καὶ ὀμήρους· περὶ δὲ τῆς τύχης αὐτῶν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ἀφ' οὗ ἐπεμψε εἰς τὰς Ἐρυθρὰς τοὺς ὀμήρους, νὰ περιμείνωσι τὴν ἀπάντησιν τοῦ βασιλέως. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, καὶ ὁ Μιθριδάτης ἐζήτην παρ' αὐτῶν δισχίλια τάλαντα, ἧτοι 12 ἑκατομμύρια δραχμῶν, οἱ Χῖοι ἠναγκάσθησαν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν σωτηρίας νὰ γυμνώσωσι τοὺς ναοὺς τῶν ἀναθημάτων, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν κοσμημάτων, καὶ οὕτω νὰ πληρώσωσι τὴν ἐπιβληθεῖσαν ποινὴν εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦ Μιθριδάτου. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκει εἰς τὸ νὰ δυσωπῇσιν τὸν ἄξιον τοιοῦτου δεσπότη

(δ) - Χῖοι γὰρ μετὰ Λακεδαιμονίους, ὧν ἐγὼ ἠσθόμην· εὐδαιμόνησαντες ἅμα καὶ ἐσφρόνησαν· καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ κρεῖττον, τόσῳ καὶ ἐκοσμῶντο ἐχυρότερον πλουσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων. (Θουκυδ. Η'. 24, 45.)

(ε) Πausan. Ε'. 25.

του ὑπουργὸν Ζηνόβιον· διότι συναθροίσας τοὺς Χίους μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων εἰς τὸ θέατρον, περικυκλωμένον ὑπὸ στρατιωτῶν, κατεβίβασεν αὐτοὺς ἐκείθεν εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἐπιβιβάσας εἰς πλοῖα χωριστὰ τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν γυναικῶν καὶ ἰδίων παιδῶν, ἔστειλεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Μιθριδάτην, τὴν δὲ πόλιν κατασκάψας ἐνέπρησεν. Ὁ δὲ Μιθριδάτης ἀπέπεμψε τοὺς Χίους εἰς τὴν Κολχίδα δεδεμένους καὶ παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν δούλων ἀγομένους, ὥστε νὰ γεννηθῇ ἡ παροιμία *Χῖος δεσπότην ὠνήσατο*. Καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐρημώθη εἰς μίαν ἡμέραν ἡ πλουσία καὶ λαμπρὰ Χίος.

Πρῶτος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδης, διατρέθων εἰς τὴν Χίον τὸ δωδέκατον πρὸ Χριστοῦ ἔτος, ἐχορήγησεν εἰς τοὺς Χίους ἄφθονα χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν τῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἐπεθύμει νὰ ἱδρῇ εἰς τὴν προτέραν αὐτῆς λάμψιν. Διὰ δὲ τῆς παρακλήσεως τούτου, ἐσυγχώρησαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι νὰ συνέρχωνται εἰς ἐκκλησίας, νὰ ζῶσι κατὰ τοὺς πατρῷους νόμους καὶ ἡθῆ, νὰ μὴν ἔχωσι Ῥωμαῖον κυβερνήτορα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Χίῳ Ῥωμαῖοι νὰ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ἐγχωρίους νόμους τῆς νήσου· ἀλλ' ὁ Οὐεσπεσιανὸς ὕστερον ἀφῆρσεν αὐτοὺς καὶ τοῦτο τὸ ἀμυδρὸν τῆς αὐτονομίας φάσμα, ἡ δὲ Χίος ὑπεδουλώθη κατὰ κράτος εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν ἐν ἔτει 90 Μ. Χ.

Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς δωδεκάτης σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος ἡ Ἱστορία τῆς Χίου καλύπτεται ὑπὸ τὸ παχυλὸν σκότος τῆς γενικῆς ἀμαθείας τοῦ Μεσαιῶνος. Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον μᾶς διέσωσεν ἡ ἱστορία, εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Δεκίου (258 Μ. Χ.) ἐμαρτύρησεν ἐν Χίῳ ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἅγιος Ἰσίδωρος.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος ἡ Χίος ὑπέστη καὶ ἄλλον ἀνδραποδισμόν ὑπὸ τοῦ ναυάρχου τοῦ Βενετικοῦ στόλου Δομινίκου Μικέλη, ἐπιστρέφοντος ἐκ Τύρου, ὅτε, πορθήσας ὅλας τὰς Κυκλάδας, ἐκυρίευσεν καὶ τὴν Χίον, καὶ κατὰ κράτος αὐτὴν ἠνδραπόδισεν.

Οὗτος εἶναι ὁ εἰς Βενετίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μετακομίσας τὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου μάρτυρος Ἰσιδώρου, ἄνευ τῆς κεφαλῆς, τὸ ὁποῖον κατετέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Μετὰ δὲ περίπου 500 ἔτη Γραικὸς τις κλέψας καὶ τὴν κεφαλὴν μετεκόμι-

σεν αὐτὴν εἰς τὴν Βενετίαν, διὰ τὸ ὁπίον καὶ ἀντεμείφθησαν θαυσιλῶς παρὰ τῶν Βενετῶν αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204), δώδεκα Πατρίκιοι Βενετοὶ, καὶ ἰσάριθμοι ἱππῶται Γάλλοι διεμοίρασαν κατὰ κοινὸν συμβούλιον τὴν Ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν εἰς τὰ δύο ἔθνη. Καὶ οἱ μὲν Γάλλοι ἔλαχον τὴν Βιθυνίαν, Θράκην, ὅλην τὴν ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Σουνίου ἀκρωτηρίου ἐκτεινομένην Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους· οἱ δὲ Βενετοὶ τὴν Χίον, ὅλας σχεδὸν τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας, τὰ παράλια τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἄλλας πολλὰς χώρας. Μὴ δυνάμενη ὁμῶς ἡ Δημοκρατία νὰ φροντίζῃ περὶ τοσοῦτον ἀπεχόντων τόπων, οἵτινες ἀπετέλουν 8000 περίπου τετραγωνικῶν λευγῶν ἑκτασιν, καὶ περιεῖχον περὶ τὰ ὀκτὼ ἑκατομμύρια κατοίκων, ἔδωκαν ἄδειαν εἰς τὸν θέλοντα ἐκ τῶν οἰκείων νὰ καθοπλίσῃ ἐξ ἰδίων πλοῖα, καὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ κυριεύσῃ νήσους τοῦ Αἰγαίου. Καὶ οὕτω ὁ μὲν Μαρτῖνος Δάνδολος ἐκυρίευσεν τὴν Ἀνδρον, ὁ δὲ Πέτρος Ἰουστινιανῆς Γενουήνσιος τὴν Χίον, καὶ ἄλλοι ἄλλας.

Κατὰ δὲ τὸ 1261 Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις ἐπανέκτησε μετὰ τῆς λοιπῆς αὐτοκρατορίας καὶ τὴν Χίον, τὴν ὁποίαν ὁ διάδοχος αὐτοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἔδωκε πρὸς ἀποζημίωσιν εἰς τὸν Βενέδικτον Ζαχαρίαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀρχῇ αὐτῆς ἐπὶ δέκα ἔτη, χωρὶς νὰ πληρόνῃ φόρον τινὰ εἰς τὸν Βασιλέα, νὰ ὀνομάζεται ὁμῶς ἡ νῆτος κτῆμα τοῦ Βασιλέως, καὶ νὰ ὑψώνωνται ἐπὶ τῶν τειχῶν αἱ βασιλικαὶ σημαῖαι· μετὰ δὲ τὴν δεκαετίαν ν' ἀποδώσῃ πάλιν τὴν νῆσον εἰς τὸ κράτος.

ὑπὸ τὴν Κυβέρνησιν τούτου τοῦ Ζαχαρίου ὑπέφερον ἡ Χίος δύο ληστρικὰς καταδρομὰς· μίαν τὴν τοῦ Ῥογέρου ἀρχηγοῦ τῶν Καταλάνων (1302) καὶ ἄλλην τὴν τῶν Ὀθωμανῶν (1307), οἵτινες ἀφοῦ ἐνίκησαν κατὰ κράτος παρὰ τὴν Νικομήδειαν τὸν στρατηγὸν τοῦ Γραικικοῦ στρατοῦ Μουζάλωνα, ἔστειλαν τριάκοντα πλοῖα καὶ ἐληλάτησαν καὶ τὴν Χίον.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ Χίος ὑπέπεσεν εἰς δικ-

φόρους πολιτικάς μεταβολάς μέχρι τοῦ ἔτους 1346, ὅτε πολεμηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γενουηνοῦ Βιγνόζου παρεδόθη εἰς τὴν Δημοκρατίαν τῆς Γενούης ἐπὶ ταῖς ἐξῆς συνθήκαις.

Α. Ν' ἀπολαμβάνωσιν οἱ Χῖοι ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς Γενουηνοῦ πολιτογραφήσεως.

Β. Οἱ δημόσιοι φόροι, ἡ ἐκλογή τῶν ἀρχόντων καὶ ἡ πολιτικὴ διοίκησις νὰ ᾖναι εἰς χεῖρας τῆς Δημοκρατίας.

Γ. Ἡ ὑπερτάτη ἀρχὴ νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν εἰς Γένουαν ἐπιστροφὴν τοῦ Βιγνόζου οἱ κτήτορες τῶν πλοίων παρεκάλεσαν τὴν Δημοκρατίαν νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτοὺς ὅσα ἐδαπάνησαν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν· ἀλλ' αὕτη μὴ δυναμένη νὰ πληρώσῃ τοσαύτην ποσότητα, ἐπρόβαλεν εἰς αὐτοὺς νὰ πληρώσῃ ἐντὸς 29 ἐτῶν 300000 σκοῦδα, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ν' ἀπολαμβάνωσι τὰ εἰσοδήματα τῆς νήσου Χίου ἐπὶ συμφωνίᾳ, ἂν ἡ Δημοκρατία δὲν πληρώσῃ τὴν ῥηθεῖσαν δαπάνην ἐντὸς τοῦ ὑποσχεθέντος χρόνου, οἱ δανεισταὶ νὰ καρπῶνται τὴν νήσον, διοικοῦντες μὲν αὐτοί, γνωρίζοντες ὅμως ἡγεμόνα τὴν Γένουαν, καὶ ἀποδίδοντες εἰς αὐτὴν τὸ λεγόμενον αἶματος δικαίωμα. Τὸ σῶμα τῶν δανειστῶν τούτων ὠνομάσθη Μονὰς (mauna)· ἡ παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν λέξιν μόνος, ὡς ἐν καὶ μόνον σῶμα συνιστῶσα, ἡ παρὰ τὴν Γενουήνσιον mona, ἧτις σημαίνει ἔνωσιν πολλῶν εἰς μιᾶς θελήσεως συμφωνον ἐκτέλειςιν. Αἱ πολλαὶ οἰκογένειαι, αἵτινες ἐσχημάτιζον τὴν Χιακὴν μονάδα, ἐσυμφώνησαν νὰ συστήσωσι μίαν μόνην οἰκίαν καὶ νὰ ὀνομάσωσιν αὐτὴν Ξενοδοχεῖον τῶν Ἰουστινιανῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Χίος ὑπέστη διαφοροὺς πολιτικάς μεταβολάς μέχρι τοῦ ἔτους 1566, ὅτε ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Πιαλῆ Πασσᾶ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ ἀτρομήτου κατακτητοῦ Σουλεημάνου.

Κατὰ δὲ τὰ 1694 οἱ Βενετοὶ ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Χίου τὴν ἐκυρίευσαν· ἀλλ' οἱ Χῖοι μὴν ὑποφέροντες τὰς τυραννίας, ἀρπαγὰς καὶ καταπίεσεις τῶν Βενετῶν ἀρχόντων, προσεκάλεσαν τὸν Τουρκικὸν στόλον καὶ καθυπεβλήθησαν κατὰ τὰ 1695 ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Τουρκίας, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτου, ὅστις ἐχάρισεν εἰς αὐ-

τοὺς διάφορα προνόμια, τὰ ὅποια ὅλοι οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἀνεκαίνιζον. Ταῦτα δὲ ἦσαν.

α. Νὰ διοικῇται ἡ νῆσος ὑπὸ πέντε Δημογερόντων, τῶν ὁποίων αἱ ἀποφάσεις εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ Χριστιανῶν διαφορὰς νὰ ᾖναι ἀνέκκλητοι.

βον. Νὰ μὴ πληρώνωσιν ἄλλον φόρον, εἰμὴ τὴν κεφαλαιωτῶνα καὶ 5000 γρόσια διὰ τὸ λεγόμενον ταχρήλι.

γον. Ν' ἀνακαίνιζωσιν ἐλευθέρως τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ναοὺς.

δον. Νὰ περιφέρωνται ἐλευθέρως εἰς τὰς λιτανίας οἱ Σταυροὶ καὶ αἱ εἰκόνες.

εον. Νὰ μὴ τουρκεύωσι κἀνένα Χῖον Χριστιανὸν βιαίως, εἰμὴ μόνον ὅταν οὗτος θελήσῃ καὶ ὁμολογήσῃ τοιαύτην θέλησιν ἐνώπιον τῶν Δημογερόντων.

Οἱ κάτοικοι τῆς Χίου εἶχον τοσοῦτον αὐξηθῇ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐποχῆς, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1820 ἡ πόλις καὶ τὰ χωρία τῆς νήσου Χίου περιεῖχον 117 χιλιάδας ψυχὰς Χριστιανῶν τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, χιλίους περίπου τῆς Δυτικῆς, ἱσαριθμοὺς Τούρκους, καὶ ἑκατὸν περίπου ψυχὰς Ἑβραίων. Ἐκ τούτων ἡ μὲν πόλις κειμένη κατὰ τὸ ἀνατολικὸν παραθαλάσσιον περιεῖχε 2100 περίπου οἰκίας καὶ 25000 ψυχὰς· τὰ δὲ χωρία, ἐξήκοντα τέσσαρα τὸν ἀριθμὸν, περιεῖχον 95 σχεδὸν χιλιάδας. Ἡ πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκονογραφία παριστᾷ τινὰς τῶν ἀντικρὺ τοῦ φρουρίου οἰκιῶν καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομῶν, μέρος τοῦ πρὸς τὴν πόλιν τείχους τοῦ φρουρίου, τὴν πρὸ αὐτοῦ μεγάλην πλατεῖαν τὴν ὀνομαζομένην Βουνάκι, καὶ τὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς ὠρίαν Κρήνην ὀνομαζομένην Καϊνούριαν ἐρύσειν.

Ἡ λαμπρὰ καὶ μεγαλοπρεπὴς αὕτη κρήνη ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1792 ὑπὸ τοῦ Μελέκ Πασσᾶ Χίου, μεγάλου Βεζύρου τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, δι' ἰδίων αὐτοῦ ἐξόδων. Εἰς τὸ ἄνωθεν μέρος ἐκάστης τῶν τεσσάρων πλευρῶν ὑπάρχουσιν ἀναγεγλυμμένοι διὰ χρυσῶν γραμμάτων διάφοροι στίχοι εἰς Τουρκικὴν, Περσικὴν καὶ Ἀραβικὴν γλῶσσαν, κάμνοντες μνεῖαν τοῦ εἰρημένου θεμελιωτοῦ αὐτῆς καὶ τινων τῶν κατ' αὐτόν. Τὸ δὲ ὕδωρ ταύτης τῆς κρήνης κατεβίβασεν ὁ Μελέκ Πασσᾶς δι' ὑπογείων ὀχετῶν ἐκ τοῦ χωρίου Δαφνῶνος. Ἀφοῦ δὲ ἀπετελέσθη ἡ ἐργασία, συνεκέρασε τὸ πρῶτον αὐτῆς ὕδωρ μετὰ ζαχάρως καὶ ἀρωμάτων, διὰ νὰ πίνη ὁ λαὸς ἀπ' αὐτῆς δωρεάν

ἐπὶ 15 ἡμέρας τὸ παρὰ τοῖς Τούρκοις ὀνομαζόμενον σερμπέτι εἰς μνημόσυνον τοῦ μεγαλοδύρου θεμελιωτοῦ. Μέχρι δὲ τῆς σήμερον τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης ἐπαρκεῖ εἰς τὰς χρεῖας τῶν πλείστων κατοίκων τῆς πόλεως. (ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

Ἡ Δημόσιος ἐκπαίδευσις, ὡς ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ ὡς ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἀπαιτεῖ, διαιρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους, διακρινόμενους ἀπ' ἀλλήλων· οὗτοι δὲ εἶναι ἡ διδασκαλία, ἡ ἐπιτήρησις, καὶ ἡ διεύθυνσις.

Ἡ διδασκαλία εἶναι τριῶν βαθμῶν προκαταρκτικῆς, δευτερεύουσας καὶ ἀνωτάτης.

Ἡ προκαταρκτικὴ διδασκαλία διαιρεῖται πάλιν εἰς στοιχειώδη καὶ ἀνωτέραν· ἡ στοιχειώδης περιλαμβάνει τὴν εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῆς κοινῆς ἀναγκαίαν μάθησιν, ἥτοι, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὴν θρησκευτικὴν ἠθικὴν καὶ τὰς τέσσaras πράξεις τῆς ἀριθμητικῆς· εἶναι δὲ ἡ αὕτη διὰ τὰ ἄρρενα καὶ θήλεα· ἡ δὲ ἀνωτέρα προκαταρκτικὴ διδασκαλία περιλαμβάνει τὰς ἀναγκαῖας γνώσεις εἰς τοὺς ἀπλοὺς πολίτας καὶ τοὺς βιομηχάνους, αὗται δὲ εἰσὶν αἱ συνήθεις γνώσεις τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Ἡ ἐπὶ τοσοῦτον ἀναγκαῖα αὕτη διδασκαλία δὲν εἶναι εἰσέτι ἐντελῶς διωργανισμένη, οὔτε θέλει δυναθῇ νὰ διοργανισθῇ, πρὶν ἢ μελετηθῶσι καλλίτερα αἱ πρὸς τοῦτο ἀρμόζουσαι ἀναγκαῖαι τροποποιήσεις· ἐν τοσοῦτῳ διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς βαθμοῦ τῆς στοιχειώδους διδασκαλίας εἰς τὸν ἄλλον μετάδασιν, ἐσύστησαν κατὰ τὴν περιφέρειαν ἐκάστου νομοῦ διδασκαλεῖα, ὅπου μετὰ τῶν γνώσεων, τὰς ὁποίας πρόκειται νὰ διαδώσωσι, διδασκεται ταυτοχρόνως καὶ ἡ μέθοδος τῆς παραδόσεως ἐνὸς ἐκάστης τῶν προκειμένων τούτων γνώσεων. Τοιαῦτα ὅμως διδασκαλεῖα δὲν ὑπάρχουσιν εἰμὴ μόνον διὰ τὰ ἄρρενα· διὰ δὲ τὰ θήλεα λείπουσιν εἰσέτι.

Ἡ δὲ δευτερεύουσα διδασκαλία ὑποδιαιρεῖται ὡσαύτως εἰς δύο κλάδους, ἐκ τῶν ὁποίων, ὁ μὲν ἐμπεριλαμβάνει τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ἀναγκαίαν δὲ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα, ὅσα διεκπεραιοῦνται

διὰ τῶν νοητικῶν δυνάμεων, ὁ δὲ τὴν εἰδικὴν δι' ἕκαστον αὐτῶν ἐκπαίδευσιν· τὰ διὰ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν προσδιωρισμένα καταστήματα εἶναι τὰ Βασιλικά καὶ δημοτικὰ γυμνάσια, τὰ παιδαγωγεῖα καὶ τὰ οἰκοτροφεῖα· τὰ μὲν πρῶτα ἐπιτετραμμένα νὰ χορηγῶσι μέρος τῆς διδασκαλίας, τὰ δὲ δευτέρα ἀπλῶς περιωρισμένα εἰς τὸ νὰ προγυμνάζωσι τοὺς μαθητὰς εἰς τὰς σειρὰς τῶν μαθημάτων τῶν γυμνασίων, καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν αὐτάς. Τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς παραδιδόμενα μαθήματα εἶναι, Φιλολογία ἀρχαία καὶ νειωτέρα, ἱστορία, φυσικὴ ἱστορία, μαθηματικὴ, φυσικὴ, χημεία καὶ φιλοσοφία· τὰ δὲ δασονομικά, στρατιωτικά καὶ ναυτικά σχολεῖα χορηγοῦσι καὶ συμπληροῦσι τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν. Ἡ δευτερεύουσα ἐκπαίδευσις ἐμπεριλαμβάνει ὁμοίως κατάστημα ὁμοιον τῷ προπαρασκευάζοντι τοὺς διδασκάλους τῆς προκαταρκτικῆς ἐκπαίδευσεως· δηλαδὴ διδασκαλεῖον προπαρασκευάζον τοὺς καθηγητὰς τοῦ βαθμοῦ τούτου τῆς ἐκπαίδευσεως. Τοῦτο δὲ ὑπάρχει ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὴν ἄμεινον ἐφορείαν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα τὸ τῶν γραμμάτων δηλαδὴ καὶ τὸ τῶν ἐπιστημῶν· ἐκ τούτου ὅμως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκπαίδευσεως ἐλλείπουσιν ἀκόμη τινὰ παιδαγωγεῖα, καὶ τινὰ εἰδικὰ σχολεῖα, ἐν διδασκαλεῖον διὰ τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ παιδαγωγεῖα καὶ τὰ οἰκοτροφεῖα τῶν θηλέων, ἐν δημόσιον σχολεῖον τῶν χειροτεχνημάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἐν ἐμπορικῶν σχολεῖον, ἐν σχολεῖον τῆς γεωργικῆς, καὶ ἐν σχολεῖον τῆς διοικητικῆς ἐπιστήμης.

Ἡ δὲ ἀνωτάτη διδασκαλία ἐμπεριέχει τὸ Πανεπιστήμιον, διαιρούμενον εἰς εἰκοσιπέντε τμήματα, Ἀκαδημίας καλούμενα καὶ διευθυνόμενα ἕκαστον ὑφ' ἐνὸς πρυτάνεως· ὑπάρχουσιν δὲ Ἀκαδημαῖαι εἰς τοὺς κυριωτέρους νομοὺς τοῦ κράτους, ὧν αἱ μὲν συνίστανται ἀπὸ ὅλας τὰς σχολὰς, δηλαδὴ τὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὴν τῆς ἱατρικῆς, τὴν τῆς νομικῆς καὶ τὴν τῆς θεολογίας, αἱ δὲ ἕκ τινων μόνον ἀπὸ ταύτας. Μεταξὺ δὲ τῶν πολυαρίθμων Ἀκαδημιῶν τῆς Γαλλίας διακρίνονται κυρίως ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἡ τῶν ἐπιστημῶν, ἡ τῶν ὥραιων τεχνῶν, καὶ ἡ τῶν ἠθικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστημῶν, καθιδρυμένα ἐν Παρισίοις καὶ ἀποτελοῦσαι αἱ πέν-